

การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
The Temple Management of the Abbots in Danmakhamtie District
Kanchanaburi Province

พระครูถาวรกาญจนธรรม (สมคิด ถาวโร)*

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ**

สุทธญาณ โอบอ้อม***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๒๘๐ รูป โดยเป็นการวิจัยแบบใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๘๓๖) และเมื่อพิจารณาเป็นรายเป็นด้าน พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอ

* สารนิพนธ์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** รองศาสตราจารย์ ประธานกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

*** ว่าที่ ร้อยตรี หญิง ดร. กรรมการควบคุมสารนิพนธ์

ด้านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๔๒ และที่มีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านการบริหารและการปกครอง มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๙๐

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐาน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับขาดการบำรุงดูแลรักษาสิ่งก่อสร้างภายในวัด ขาดการรับฟังข้อ เสนอแนะของพระภิกษุ-สามเณรในการบริหารจัดการวัด พระภิกษุสามเณรไม่สนใจศึกษาเล่าเรียนนักธรรมและบาลี และขาดความเอาใจใส่ในการให้ความสะดวกเท่าที่ควร ส่วนข้อเสนอแนะคือ ควรมีการดูแลรักษาสาธารณสมบัติของวัดให้มีสภาพที่สมบูรณ์สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนส่งเสริมภิกษุภายในวัดให้มีการศึกษาในระดับสูง โดยมีการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้สอน และผู้เรียนนักธรรมและบาลี ควรมีการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลให้มาก แนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การบริหารของวัดควรดำเนินการบริหารวัดแบบบูรณาการ โดยการเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์ มองเห็นความสำคัญการจัดวางแผนพัฒนาวัด ด้วยการจัดระบบภายในวัด โดยจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดอย่างโปร่งใส จัดการศึกษาอย่างบูรณาการทั้งทางโลกและทางธรรม ดูแลรักษาความเรียบร้อย เพื่อให้ภิกษุสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และให้ความช่วยเหลือกิจกรรมด้านสาธารณประโยชน์

คำสำคัญ : การบริหาร, การบริหารจัดการวัด, การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส

ABSTRACT

The objectives of this article were : 1) to study the opinions of the monks to temple management of abbots in Danmakhamtie district, Kanchanaburi province, 2) to study the comparison of the opinions of the monks to temple management of abbots in

Danmakhamtie district, Kanchanaburi province, 3) to study the problems and suggestions for the temple management of the abbots in Danmakhamtie district, Kanchanaburi province. The sampling group was 280 monks in Danmakhamtie district, Kanchanaburi province. The research is a mixed research methodology between quantitative and qualitative researches. The statistics are used for the data analysis through such as percentage, mean, standard deviation (S.D), F-test, One-way Analysis of Variance and Least Significant Difference : LSD, and the data analysis from interview was used by the content analysis technique.

The findings of this research as follows :

1. The monk had the opinions to temple management of abbots in Danmakhamtie district, Kanchanaburi province. It is a good level for overall as an average as 3.836. When considered in each side found the monks had the opinions to temple management of abbots in Danmakhamtie district, Kanchanaburi province that is also a good level and the highest opinions were the temple preservation including religious asset management with an average as 3.842 and the lowest opinions level were the management and administration were 3.790 in average.

2. The findings of comparison of the opinions of monks to temple management of abbots in Danmakhamtie district, Kanchanaburi province, classified by personal data by testing the hypothesis, found that the sampling group who had the difference of general education and Pali Education, had the opinions to temple management of abbots in Danmakhamtie district, Kanchanaburi province differently with significance of statistics at 0.05. It accepted the hypothesis. But the sampling group who had the difference of age, ordination year, Dhammai Education, had the opinions to temple management of abbots in Danmakhamtie district, Kanchanaburi province indifferently. It rejected the hypothesis.

3. The findings of studying for problems and obstacles were about lack of building preservation in the temple, lack of listening the suggestion of monks and novices in temple management, monks and novices lacked of studying Dhamma and

Pali, lacked of cleaning keeping. For suggestion, should preserve the public domain of temple to be nice and perfect, to support the monks and novices to study in higher level by having incentive and movitation to teachers and students of Dhamma and Pali education, should facilitate the people to us the temple to make merit. The guidelines to support the monastery management of abbots in Danmakhamtie district, Kanchanaburi province, found that the temple management should integrate by connecting the activity of temple to match with Sangha organization management, to give the importance to temple development plan, set up the well system within the temple by set up the temple asset list with transparency, to set up the educational institute along with the world and Dhamma, to keep the readiness for the monks to follow Dhammavinaya and help the activity in the public domain.

Keywords : Management, Temple Management, Temple Management of the Abbots

๑. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ฉะนั้นสถาบันทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่ง ในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยตลอดมา โดยมีส่วนช่วยในการกลมเกลียวจิตใจ และลักษณะนิสัยของคนไทย ตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็นตามความต้องการของประชาชนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญของวัฒนธรรมไทยที่มีส่วนในชีวิตประจำวันเกือบทั้งหมดของคนไทย ทั้งกิจกรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามักจะมีวัดเป็นทั้งศูนย์กลางการดำเนินชีวิตทางสังคม เพราะประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ทำให้วัดกลายเป็นสัญลักษณ์ของศาสนาที่ชาวไทยให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งพระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทสำคัญ ในการเป็นผู้นำทางกิจกรรม พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ หรือกระทั่งการช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย^๑ความสำเร็จของวัดในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารหมู่คณะหรือการปกครอง

^๑พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๑๗.

ดูแล ตลอดจนทั้งการแนะนำการสั่งสอนอบรมพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่มาพำนักในวัดให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในพระธรรมวินัย และผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารหมู่คณะเป็นหัวหน้าสงฆ์ในวัดก็คือเจ้าอาวาสนั่นเอง^๒

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน และพัฒนาการบริหารจัดการวัดในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการวัด ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

๓. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕^๓ มาตรา ๓๗ และได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปร ดังนี้ ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ตัวแปรตาม ได้แก่ หน้าที่ของเจ้าอาวาส ๔ ด้าน ๑) การบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ ๒) การบริหารและการปกครอง ๓) การศึกษาอบรมและสั่งสอน ๔) การให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

^๒พระมหาเสริมชัย ชยมงคล (พลพัฒนาฤทธิ์), **การบริหารวัด**, (กรุงเทพมหานคร : วิชั่นอาร์ต คอร์ปอเรชั่น, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐๔.

^๓สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.onab.go.th/index.php?option=com> [๒๓ ส.ค. ๒๕๕๘].

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

๒ ประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอด่านมะขามเตี้ย ที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวนทั้งสิ้นจำนวน ๒๘๐ รูป^๔ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๕ ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

๓ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๑๕

๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๑๖๕ รูป ในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึก และการบันทึกเทป

^๔สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอด่านมะขามเตี้ย, การประชุมพระนวกะ คณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย ประจำปี ๒๕๕๘, (จังหวัดกาญจนบุรี : สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอด่านมะขามเตี้ย, ๒๕๕๘), หน้า ๓. (เอกสารแนบเล่ม).

^๕อภินันท์ จันตะณี, การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ, (ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙), หน้า ๓๕.

๕ วิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่า ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้ รับจากแบบสอบถามตามสาระสำคัญของแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

๕. ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย “การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๑. ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง ๒๐ – ๓๐ ปี มีพรภระหว่าง ๑ – ๕ โดยมีระดับวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี อีกทั้งไม่มีวุฒิการศึกษานักรรม และไม่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๐๖ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้ ด้านการจัดกิจการและรักษาสถาสนสมบัติ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.842$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากทุกประเด็น ด้านการบริหารและปกครอง พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.790$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ๕ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ ด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.803$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ทุกประเด็นมีความคิดเห็นอยู่ใน

ระดับมาก ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.780$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมาก ๕ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ

๓. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. แนวทางในการส่งเสริมการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส

ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. แนวทางในการส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมและรักษาศาสนสมบัติ พบว่า เจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลจัดการไปตามเหตุตามผล สิ่งใดที่มีข้อขัดข้องเกี่ยวกับการบริหารก็จะประชุมมีการแนะนำช่วยเหลือกัน โดยมีการทำความสะอาดและปรับทัศนียภาพภายในและรอบนอกบริเวณวัดให้มีความสวยงาม ร่มรื่น เพื่อให้วัดเป็นที่ที่ร่มเย็นสำหรับพระภิกษุ สามเณร และญาติโยมที่เข้ามาภายในวัด การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวัดอย่างถูกต้อง และโปร่งใสสามารถตรวจสอบ

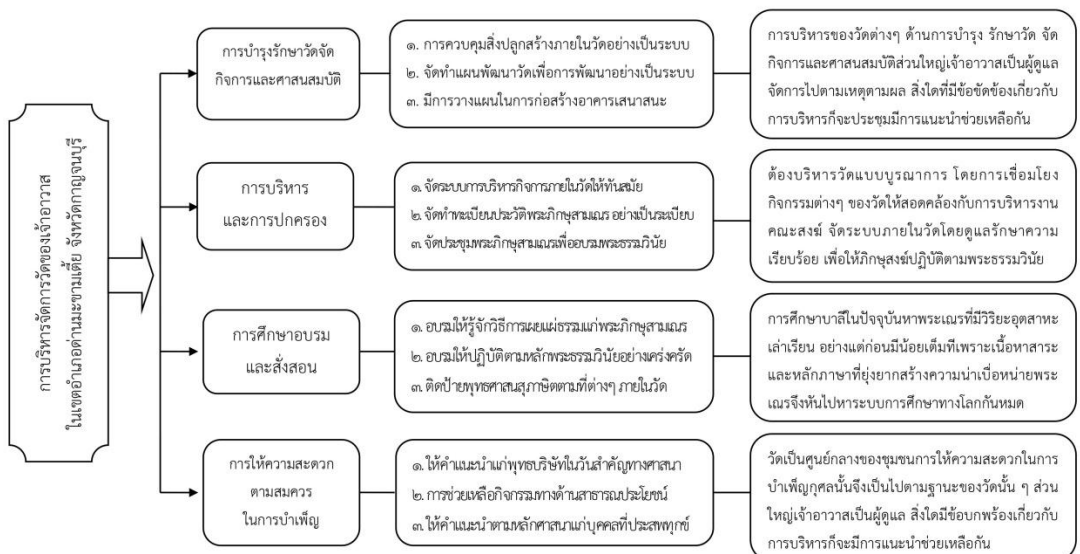
๒. แนวทางในการส่งเสริมด้านการบริหารและปกครอง พบว่า การบริหารวัดจะต้องบริหารวัดแบบบูรณาการ โดยการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ของวัดให้สอดคล้องกับการบริหารงาน คณะสงฆ์และให้สอดคล้องสังคมปัจจุบัน โดยนำแนวคิดหรือทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ พร้อมทั้งดูแลให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อให้การบริหารและการปกครองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๓. แนวทางในการส่งเสริมด้านการศึกษาอบรมและสั่ง พบว่า คณะสงฆ์ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนนักธรรมภายในวัดและสนับสนุนให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถขึ้นมาเป็นครูสอน

นักรรรม เพื่อให้พระภิกษุ-สามเณรมีความรู้ทั้งทางธรรมและทางโลก เมื่อพระภิกษุ-สามเณรลาสิกขาไป จะได้นำความรู้ไปดำรงชีวิตในสังคมได้

๔. แนวทางในการส่งเสริมด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล พบว่า การให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ต้องไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยหรือศีลธรรม ให้ช่วยกันให้คำแนะนำแก่พุทธบริษัทในวันสำคัญทางศาสนา การให้ความช่วยเหลือกิจกรรมด้านสาธารณประโยชน์ต่างๆ การบำรุงรักษาวัสดุครุภัณฑ์ การดูแลรักษาอาคารสถานที่ เช่น ศาลา เมรุ เผาศพ ให้พร้อมใช้งาน ประเด็นเหล่านี้สำคัญเจ้าอาวาสควรให้ความสำคัญ โดยการกำกับดูแลให้พระภิกษุ สามเณรภายในวัดช่วยกัน

๕ สรุปลองค์ความรู้ในการวิจัย

๖. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ตามขอบเขตการวิจัยทั้ง ๔ ด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการจัดกิจกรรมและรักษาศาสนสมบัติ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๔๒ เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีความความคิดเห็นสูงสุด คือ มีการจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข (พรสุทธิชัยพงศ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”

ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุและสามเณรมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรีอยู่ในระดับมากทุกด้าน^๖

๒. ด้านการบริหารและการปกครอง ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๔๐ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ๕ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ โดยประเด็นที่มีความความคิดเห็นสูงสุด คือ จัดระบบการบริหารกิจการภายในวัดและจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบตามความรู้แลความสามารถ ผลการทดสอบสมมติฐานโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิธานกิจโกศล (โสภณ สารโท)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีในด้านการจัดการปกครองภายในวัด และการจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนอยู่ในระดับมาก ๒) ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^๗

๓. ด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๑๓ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า ทุกรายการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีความความคิดเห็นสูงสุด คือ มีการอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิถีการเผย

^๖พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทธิชัยพงศ์), “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๗พระครูวิธานกิจโกศล (โสภณ สารโท), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

แผ่ธรรมโดยการจัดให้มีการเทศน์ มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๐๖ ผลการเปรียบเทียบโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมุห์สนทยา มหพฺพโล (มณีตัน)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒) ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๘๐ เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ๕ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ โดยประเด็นที่มีความความคิดเห็นสูงสุด คือ การให้คำแนะนำแก่พุทธบริษัทเมื่อปฏิบัติกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๓๐ ผลการเปรียบเทียบโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่าเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วมีทักษะการบริหารจัดการวัดอยู่ใน

“พระสมุห์สนทยา มหพฺพโล (มณีตัน), “การประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ระดับมากทุกด้าน^๙ ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์มีทัศนะแตกต่างกันตามพรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๗. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีข้อเสนอแนะที่มาจากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

๑) คณะสงฆ์ ควรมีการสรุปการบริหารจัดการวัดเปิดเผยต่อสาธารณะ เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความโปร่งใสของการบริหารจัดการวัด

๒) เจ้าอาวาสควรให้การสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และทางโลกแก่พระภิกษุสามเณรอย่างเต็มความสามารถ

๓) เจ้าอาวาสควรจัดการประชุมพระภิกษุสามเณรในวัดอย่างสม่ำเสมอ และออกกฎระเบียบภายในวัด เพื่อให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามเพื่อความสามัคคีภายในวัด

๔) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัญหาเชิงลึก ด้วยการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการวัด

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล (พลพัฒนาฤทธิ์). การบริหารวัด. กรุงเทพมหานคร : วิชั่นอาร์ต คอร์ปอเรชั่น, ๒๕๔๑.

สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมณ์. การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

อภิรักษ์ จันทะณี. การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ. ฝ่ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๙.

^๙ พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย), “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

(๒) วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย :

พระครูไพโรจนสารคุณ (สุเทพ งามละมัย). “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูวิธานกิจโกศล (โสภณ สารโท). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข (พรสุทธิชัยพงศ์). “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระสมุห์สนทยา มหัพพล (มณีตัน). “การประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

(๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอด่านมะขามเตี้ย. **การประชุมพระนวกะ คณะสงฆ์อำเภอด่านมะขามเตี้ย ประจำปี ๒๕๕๘**. จังหวัดกาญจนบุรี : สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอด่านมะขามเตี้ย, ๒๕๕๘. (เอกสารเก็บเล่ม).

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.onab.go.th/index.php?option=com> [๒๓ ส.ค. ๒๕๕๘].